

Kvalitetsplan för akvatisk övervakning på Havs- och vattenmyndigheten

Inledning

Kvalitetsplaner är en central del av övervakningens kvalitetsarbete och är viktiga för kontinuitet och för att skapa en tydlig inriktning i arbetet. Ytterligare information om övervakningens kvalitetsarbete finns på Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens webbplatser underHandledning för miljöövervakning.

I denna kvalitetsplan beskrivs Havs- och vattenmyndighetens delar av det strategiska kvalitetsarbete inom kvalitetsledningssystemet för samordnad miljöövervakning som delas med Naturvårdsverket.¹

Målgrupp

Kvalitetsplanen riktar sig främst till HaV:s medarbetare gällande det strategiska kvalitetsarbetet avseende akvatisk övervakning.

Mål med kvalitetsarbetet

För att kvaliteten ska säkras när programmen för akvatisk övervakning utformas och genomförs är målet att:

- All beställning av övervakning ska innehålla krav på att utförarna redovisar sitt kvalitetsarbete.
- En kvalitetsansvarig person ska finnas hos utföraren och anges i beställningen.
- All fält- och laboratoriepersonal ska ha adekvat utbildning och erfarenhet för att kunna genomföra övervakningsuppdrag och kvalitetsarbete enligt de krav som ställs.
- Stationsregistret ska, där så är möjligt och relevant, användas för att registrera övervakningsstationer och provplatser för den övervakning som bedrivs.
- Spårbarheten i arbetet ska vara tydlig. Det vill säga det ska tydligt gå att följa vem, vad, när, och var samt hur insamling, analyser och bearbetning av data skett i hela kedjan från provtagning och datafångst till leverans och lagring hos datavärd där sådan finns.

¹ För vidare information om miljöövervakningens handledning se HaV:s webbsida:

<https://www.havochvatten.se/overvakning-och-uppfoljning/miljoovervakning/undersokningstyper-metoder-blanketter-och-handledning/handledning-for-miljoovervakning.html>

och NV:s webbsida: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljoovervakning/handledning-for-miljoovervakning/>

- Ambitionen är att all grunddata från akvatisk övervakning ska finnas hos datavärd. När datavärd eller motsvarande datalagring inte finns ska data som beställts av HaV lagras digitalt på HaV och efter provning utlämnas vid förfrågan.
- Kvalitetsarbetet ska ha regelbundna revisioner, exempelvis i samband med uppdateringar av övervakningsprogrammen samt ses över årligen i samband med rapporteringen av verksamhetsberättelser.
- Mätosäkerhet och andra kvalitetsparametrar ska kunna lagras hos datavärdarna tillsammans med rapporterad data.

Kvalitetsaktiviteter

Tabell 1. Aktivitetsplan för kvalitetsaktiviteter.

Datum	Aktivitet	Ansvarig	Utförs av	Uppföljning
2025-01-31	Ny rutin för framtagande/uppdatering av övervakningsmanualer publicerad på intranätet	Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordnare	Löpande uppföljning/utvärdering av rutinen
2025-04-30	Beslut om nya temaområden	Enhetschef Mö	Enhetschef Mö, Kvalitetssamordnare, Ansvariga för övervakningsprogram	
2025-06-30	Förslag till en ny statuslista för övervakningsmanualer färdigställd	Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordnare	Löpande uppföljning/utvärdering av statuslista
2025-06-30	Ny mall för beskrivning av övervakningsprogram färdigställd	Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordnare	Löpande uppföljning
2025-09-30	Plan för uppdatering/överföring från delprogram till övervakningsprogram färdigställd	Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordnare	2026-06-15
Påbörjas 2025-10-01	Uppdatering/överföring från delprogram till övervakningsprogram	Ansvariga för övervakningsprogram	Ansvariga för övervakningsprogram	Löpande uppföljning
2025-10-31	Revidering av kvalitetsplan (detta dokument)	Kvalitetssamordnare, EC Mö	Kvalitetssamordnare	Årlig uppföljning
2025-12-31	Uppdaterad mall övervakningsmanual färdigställd	Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordnare, Ansvariga för övervakningsprogram	
Löpande	Uppdatera övervakningsmanualer	Ansvariga för övervakningsprogram	Ansvariga för övervakningsprogram	Löpande uppföljning
Löpande	Hålla statuslista för övervakningsmanualer uppdaterad	Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordnare, Ansvariga för övervakningsprogram	Löpande uppföljning
Löpande	Kvalitetskrav i beställningar	Ansvarig för övervakningsprogram	Ansvarig för övervakningsprogram	Löpande tillskrivning att krav efterlevs
Löpande	Kvalitetsrevisioner	Ansvarig för övervakningsprogram	Ansvarig för övervakningsprogram	
-	Framtagande och förvaltning av dataproduktspecifikationer	Mö, Mm, DI	DI, Mm, Ansvarig för övervakningsprogram	
-	Utveckla arbetsprocesser för användning av stationsregistret	EC Mm, EC Mö	Oklart	
-	Framtagande av begreppskatalog för miljöövervakning	EC Mö, EC Mm	Oklart	

Kvalitetsaktiviteter behöver ständigt genomföras inom övervakningsprogrammen för att uppnå målen. Planering av de enskilda övervakningsprogrammets kvalitetsaktiviteter görs av ansvariga för respektive program. Att arbetet pågår i enlighet med denna kvalitetsplan kontrolleras av samordnaren inför den årliga kvalitetsrapporteringen. Regelbundna revisioner av övervakningsprogram och övervakningsmanualer behöver ske för att kunna upprätthålla en långsiktigt hög kvalitet.

Exempel på kvalitetsaktiviteter som ska genomföras

Uppdaterade övervakningsmanualer och beskrivningar av övervakningsprogram

Beskrivningar av övervakningsprogram, övervakningsmanualer och deras dokumentation ska finnas uppdaterade och tillgängliga på HaV:s webbplats. En översyn av manualerna och beskrivningarna behöver göras regelbundet enligt statuslistan. Övervakningsprogram och övervakningsmanualer uppdateras vid behov.

Datavärddar och tillgänggörande av data

Där det finns utsedda datavärddar för den miljöinformation som samlas in genom akvatisk övervakning ska data levereras dit så att öppna data görs tillgängliga digitalt för allmänheten. Övervakningsdata ska levereras enligt datavärdens instruktioner. De datavärddar som är aktuella i dagsläget kan man hitta på HaV:s webbplats². I de fall det inte finns någon datavärd ska data levereras till HaV enligt teknisk standard³.

Dataproduktspecifikationer

HaV har som mål att förtydliga hur data från övervakningen ska samlas in och i vilket format. Denna specifikation är ett separat dokument men är kopplad till en övervakningsmanual. Enligt HaV:s målarkitektur ska denna dokumentation göras enligt en *dataproduktspecifikation för tillgängliggörande av data*. Under 2025 utvecklar man inom projektet MÖDA2 metoder för att skapa och förvalta sådana specifikationer.

Kvalitetsrevisioner

En systematisk, planerad och väl dokumenterad granskning, av övervakningens arbete genomförs normalt med jämna mellanrum. Denna granskning görs vanligtvis av en extern utförare. Granskningen görs av respektive övervakningsprogram eller om det finns annan lämplig uppdelning. Utöver dessa revisioner ska årliga interna översyner av övervakningsprogrammen och övervakningsmanualerna göras.

Vid de årliga översynerna granskas om insamlade data från övervakningsprogrammen uppfyller uppställda syften och krav. Spårbarheten kontrolleras, det vill säga om det finns uppgifter så att ett mätvärde kan följas hela provtagnings- och analyskedjan fram till inrapporterat värde till datavärd.

I de fall där anlidade laboratorier är ackrediterade kompletteras den egna interna revisionen med en extern revision enligt Swedac:s kontrollsystem, se *Krav på utförarnas kvalitetsarbete* nedan.

² För vidare information om miljöövervakningsdata se: <https://www.havochvatten.se/data-kartor-och-rapporter/data-och-statistik/om-oppna-data-och-statistik/datavardskap---har-finns-miljoovervakningsdata.html>

³ För vidare information om HaV:s tekniska standard se: <https://www.havochvatten.se/data-kartor-och-rapporter/data-och-statistik/om-oppna-data-och-statistik/teknisk-standard-vid-leverans-av-miljoinformation.html>

Krav på utförarnas kvalitetsarbete

Samtliga utförare inom akvatisk övervakning ska ha kännedom om de kvalitetskrav och -rutiner som finns för HaV:s övervakning. I HaV:s beställningar ska det tydligt framgå vilka krav som HaV ställer inom kvalitetsledningssystemet.

➤ Krav i beställningar

I beställningar av övervakning ska HaV ställa krav på att utförarna ska redovisa sitt kvalitetsarbete. Det ska anges vem som är kvalitetsansvarig hos utföraren. Det ska vidare anges vilken rapportering (exempelvis Årlig verksamhetsberättelse) som ska göras.

➤ Löpande kvalitetsarbete

I det löpande arbetet ska fel och brister i metod och teknisk utrustning uppmärksammas och åtgärdas skyndsamt. De tekniska systemen (metoder för mätning, provtagning och analys), rutiner för datainsamling, bearbetning och rapportering ska analyseras och avvikelser rapporteras enligt kapitel 5 i HaV:s allmänna villkor.

➤ Ackrediterad utförare och laboratorier

Ackrediterade utförare ska följa den standard som krävs enligt Swedac. Saknas ackreditering behöver kvalitetskrav ställas på motsvarande sätt på utföraren genom beställningen.

➤ Utbildning

Det är viktigt att anlitade utförare inom respektive övervakningsprogram har nödvändig utbildning och erfarenhet. Där sådan saknas, ska utbildningsinsatser planeras och utföras i god tid före genomförandet av insatsen. Utförare ska delta i de nationella (och eventuellt internationella) interkalibreringar som berör övervakningsprogrammet.

Kvalitetssamordnare för akvatisk övervakning på Havs och vattenmyndigheten

Kvalitetssamordnare för det övergripande arbetet av akvatisk övervakning på Havs- och vattenmyndigheten: Fredrik Ljunghager

Ansvarig för kvalitetsarbetet i respektive övervakningsprogram är den ansvarige för det specifika övervakningsprogrammet.

Revision av kvalitetsplanen

Kvalitetsplanen revideras årligen, men kan också uppdateras vid behov. Revisionen sker i samband med Miljöövervakningsenhetens arbete med verksamhetsplanen.

Kommunicering

Kvalitetsplanen publiceras på Havs- och vattenmyndighetens intranät.

Relaterade dokument

- [Rutin för framtagande och revidering av övervakningsmanualer inom akvatisk övervakning](#)
- [Mall för övervakningsmanualer](#)
- Mall för Dataproductspecifikation (DPS) (tas fram enligt aktivitetsplan)
- Mall för Beskrivning av övervakningsprogram (tas fram enligt aktivitetsplan)
- Statuslista för övervakningsmanualer (tas fram enligt aktivitetsplan)
- Beslut om Temaområden (med tillhörande övervakningsprogram)

Beslut

Kvalitetsplanen gäller från och med 2025-03-18 och är beslutad av enhetschefen för Miljöövervakningsenheten Mikael Krysell efter föredragning av kvalitetssamordnaren för akvatisk övervakning Fredrik Ljunghager.

Mikael Krysell

Fredrik Ljunghager